

הדאגה לאחר

מטרות

- הכרה של חלק ממאפייני החיים במחנות הריכוז.
- הכרות עם סיפור אחד המבטא בחירה לסייע לאדם אחר.
- דיון על מקורות הכוחות שאפשרו לאנשים לחשוב על האחר גם במצבים קשים ביותר.

רקע למורה

הנאצים לא המציאו את תופעת מחנות הריכוז, אך הם שכללו אותה. רעיון המחנה כשיטת כליאה ננקט על ידי משטרים שונים כדרך של מאבק בקבוצות אוכלוסייה גדולות שהוגדרו כפוטנציאל המסכן את המשטר. בשיטה זו מוכנסים לכליאה קבוצות של אינדיבידואלים לא משום שעשו פשע, אלא מעצם הגדרתם כקבוצה. לשיטתו של המשטר עצם היותם חופשיים מהווה סכנה למשטר. בכך שונה המחנה מבית כלא, בו יש התייחסות אישית אל הפרט, הנכלא כי ביצע פשע, או כי יש סכנה ברורה שאותו אדם ספציפי עלול לבצע פשע.

עיקר העצורים בשלב הראשון של המחנות הנאציים היו בעיקר אסירים פוליטיים: קומוניסטים, מתנגדי משטר, ראשי ועדי עובדים, חברי מפלגות. הם נכלאו כחלק מנסיונו של המשטר לבסס את שלטונו ולדכא את מתנגדיו המידיים. מחנה הריכוז הראשון שהוקם היה דכאו, מרץ 1933.

באמצע שנות ה-30 הוקמו בגרמניה מחנות גדולים יותר, על פי דגם מסודר. כמעט כל מתנגדי המשטר הבולטים נכלאו או היגרו, והתחילה כליאה של גורמים "א-סוציאליים". נכלאו הומוסקסואלים, קבצנים, זונות, משתמטים מעבודה ועוד. ב-1938 החל שילוח יהודים למחנות ריכוז וב-1939 החלה כליאה של מי שנחשבו פגומים מבחינה גנטית ונרצחו לאחר מכן כחלק ממבצע אונגויה.

אחרי הפלישה לפולין, חל גידול במספר המחנות. בשלב זה שירתו המחנות בעיקר את התוכניות להתיישבות במזרח, שבמהלכן בוצעו טיהורים אתניים וניוד אוכלוסיות.

החל מסוף 1941 התחילו לקום מחנות ההשמדה הייעודיים להשמדת היהודים. הראשון שהוקם היה מחנה חלמנו ואחריו בלז'ץ, סוביבור וטרבלינקה. במקביל הוקם גם בירקנאו, שנועד בתחילה להיות מחנה לניצול כוח העבודה של שבויים סובייטים, אך הוסב למחנה ההשמדה הגדול ביותר בהיסטוריה האנושית.

חלמנו, בלז'ץ, סוביבור וטרבלינקה היו למעשה מתקני השמדה וזו היתה כל תכליתם. פרט למספר מצומצם של אסירים שהוחזקו בחיים על מנת לסייע בתפעול המחנה, כל היהודים שהגיעו למחנות אלו, נרצחו תוך שעות ספורות מרגע הגעתם. אלו היו מחנות קטנים ויעילים.

מהלך

1. פתיחה : מהו מחנה ריכוז?

- מה אתם/ יודעים/ות על מחנות הריכוז ועל תנאי החיים ששררו בהם? (למשל: אין בחירה חופשית ביחס להתנהלות היומיומית הבסיסית ביותר, רעב, מחלות, צפיפות, עבודות כפיה).
- באילו דרכים לדעתכם/ ישפיעו תנאי החיים במחנות על התנהגות אנשים האחד כלפי השני?
- מה יכול לעזור לאדם/אישה לשרוד תנאים כאלה?

2. נראה סרטון עדות של פרנסיין כריסטוף (הסרטון בצרפתית עם תרגום לעברית ואנגלית).

- פרנסיין היא ניצולת שואה. כילדה היא הייתה אסירה במחנה הריכוז 'ברגן בלזן'. בעדות היא מספרת על דבר מיוחד שקרה לה בזמן שהייתה במחנה.
- אורך הסרטון : 04:30 דקות. קישור לצפייה : [פרנסיין כריסטוף](#)

3. דיון לאחר צפייה בסרטון :

- אילו תחושות עלו בכך/ם במהלך העדות?
- מה הייתה חשיבותו של השוקולד עבור פרנסיין? מה הייתה המשמעות של להחזיק בו?
- מה דעתכם/ על הבחירה של פרנסיין ואימה לתת את השוקולד לחברתן הלן?
- מה לדעתכם/ עזר להן לדאוג להלן ולתחושות שלה, ולא רק לעצמן, בתוך המחנה?
- אילו מחשבות או מסקנות נוכל להשליך גם לחיינו היום, במציאות שונה מאוד, אך שגם בה יש אחרים שחווים קשיים או מצוקות?